

УДК: 630 (088.2) (477)

ЕКОЛОГІЧНА СЕРТИФІКАЦІЯ ЛІСІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЛІСОКОРИСТУВАННЯ В СТЕПОВІЙ ЗОНІ УКРАЇНИ

Головащенко М.Ф., канд. с.-г. наук, доцент
e-mail: kaf_lis@ukr.net

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Постановка проблеми. Вітчизняний і зарубіжний досвід показав, що концепція природокористування в лісовій галузі, в основі якої закладено лише отримання максимального лісового доходу, не враховує підтримки середовищевірних і неринкових складових лісового господарства, може спричинити незворотні зміни у природних ландшафтах та призвести до загального збіднення навколишнього природного середовища, зменшення його біологічного різноманіття і зниження стійкості лісів [1]. Тому, у багатьох країнах світу розробляють та впроваджують принципи лісової сертифікації, яка враховує не тільки якість заготовленої продукції, але й дотримання правил та вимог невиснажливого використання лісів і мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище [2].

Виклад основного матеріалу. Сертифікація лісогосподарської діяльності та поставок деревини - це відносно новий процес, спрямований на забезпечення високого рівня ведення лісового господарства згідно узгоджених на міжнародному рівні стандартів. Сама ідея лісової сертифікації виникла в Центральній Європі і була викликана активною діяльністю неурядових природоохоронних організацій. За останні роки вона отримала поширення як засіб стимулювання використання продуктів лісу, а також удосконалення системи управління. Сертифікація покликана сприяти стабільному управлінню лісами та задовольняти потреби покупців, все більша кількість яких не бажає використовувати вироби із деревини, що здобута із нанесенням шкоди лісовим екосистемам та всупереч інтересам місцевого населення.

На сьогоднішній день існує декілька систем сертифікації лісів, з яких найбільш поширеними є:

- ISO 14001;
- PEFC (Пан-європейська сертифікація лісів);
- FSC (Forest Stewardship Council) сертифікація за системою Лісової Наглядової Ради.

Найбільша площа лісів сертифікована за схемою PEFC - 264,8 млн. га, а системою FSC охоплено лише 183,1 млн. га лісів в 79 країнах та видано 1303 сертифікатів. Загалом за цими двома схемами забезпечено сертифікацію 98 % усіх сертифікованих лісів у світі [3].

Зазвичай сертифікація проводиться незалежними та офіційно зареєстрованими центрами сертифікації, які проводять оцінку діяльності підприємств на місцях у відповідності до набору правил, які називаються стандартом. Якщо підприємство відповідає стандарту, воно отримує сертифікат. За умови виконання деяких додаткових умов, продукції

присвоюється так званий екологічний ярлик. Вартість послуг з оцінки та аудиту рівня ведення лісового господарства коливається в широких межах і залежить від природних умов та площі лісів що сертифікуються. У більшості випадків вартість сертифікації коливається від 0,2 до 1,7\$ за гектар (по системі FSC) [4]. Вивчення перспектив сертифікації лісів України було розпочато в 1998 році в рамках українсько-шведського проекту. Проте, практичний досвід лісової сертифікації лісове господарство України нараховує лише дещо більше ніж 10 років [5]. При цьому, в Україні розвиток отримала лісова сертифікація за міжнародною схемою Лісової Наглядової Ради (FSC) - міжнародної некомерційної неурядової організації, метою якої є просування відповідального управління лісами в усьому світі [6].

На 1 січня 2015 року площа сертифікованих лісів в Україні сягнула 2,787 млн. га, що складає 26,8% лісового фонду держави. Усі сертифіковані ліси знаходяться в постійному користуванні державних лісгосподарських підприємств, що входять до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України, окрім ВП НУБіП України «Боярська лісова дослідна станція». При цьому, сертифіковані ліси розташовуються нерівномірно і зосереджуються переважно в західних і північних областях країни [7]. Це пов'язано з тим, що у проведенні лісової сертифікації зацікавлені лише ті лісгосподарські підприємства України, які постачають лісопродукцію на європейські ринки. Але на півдні та сході України лісгоспи є не ресурсними, бо значну частину від загальної їх площі займають природоохоронні та захисні ліси, а тому у них і немає стимулу щодо проведення сертифікації своїх лісонасаджень. До того ж, існують ще й перепони, які пов'язані з дорогою вартістю цього процесу, складною процедурою отримання сертифікату, відсутністю належної експертної підтримки для місцевих спеціалістів тощо [8]. Крім того, у 2016 році держава різко скоротила бюджетне фінансування лісгосподарської діяльності лісгоспів, а на 2017 рік і зовсім не виділила їм коштів, а тому площа сертифікованих лісів Держлісагентства хоч і зросла, але знову ж таки за рахунок ресурсних лісгоспів західних і північних областей країни: на кінець 2016 року до 3,2 млн. га та на перше півріччя 2017 року до 3,4 млн. га, або до 30,8% та 32,7% лісового фонду.

У зв'язку з вище викладеним, в нересурсних лісгоспах степової зони України слід терміново запровадити екологічну сертифікацію екологічних та соціальних функцій лісу. Як зазначає П.М. Скрипчук, екологічну сертифікацію сфери природокористування, зокрема об'єктів НПС, сільськогосподарського використання ґрунтів, територій, зон рекреації, водогосподарських басейнів потрібно розглядати як логічне продовження розвитку сертифікації продукції, послуг і системного обґрунтування цілісного використання НПС як єдиного ресурсу. При цьому в процедурі екологічної сертифікації сфери природокористування доцільно використовувати відомі теоретико-методологічні, прикладні дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених щодо сталого розвитку, екологічного менеджменту, економіки природокористування, безпеки НПС, екологічної статистики, моделювання і геоінформаційних

технологій тощо [9].

Отримані не ресурсними лісгоспами кошти за виконання їхніми лісами екологічних та соціальних функцій дозволять, в умовах відсутності бюджетного фінансування державою лісгосподарської діяльності підприємств, зберегти лісові екосистеми та свій кадровий потенціал.

Висновки. Сертифіковані ліси по території України розташовуються нерівномірно і зосереджуються переважно в західних і північних її областях.

Ця нерівномірність, в основному, пов'язана з тим, що у проведенні лісової сертифікації зацікавлені лише ті лісгосподарські підприємства України, які постачають лісопродукцію на європейські ринки.

В нересурсних лісгоспах степової зони України слід терміново запровадити екологічну сертифікацію екологічних та соціальних функцій лісу, що дозволить, в умовах відсутності бюджетного фінансування державою лісгосподарської діяльності підприємств, їм зберегти лісові екосистеми та кадровий потенціал.

Список використаних джерел

1. Шершун М.Х. Реформування системи лісового господарства України у контексті європейської перспективи розвитку: [монографія] / М.Х. Шершун; за наук. ред. О.І. Фурдичка. – К.: ДІА, 2012. – 336 с.

2. Кравець П.В. Критерії та індикатори сталого управління лісами / П.В. Кравець, П.І. Лакида // Наук, вісник УкрДЛТУ: Зб. наук.-техн. праць. - Львів, 2002. - Вип. 12.7. - С. 146-158.

3. Гайда Ю.І. Сертифікація лісів як інструмент екологічного маркетингу лісгосподарських підприємств [Електронний ресурс] / Ю.І. Гайда // Ефективна економіка. - 2015. - №1 - Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3711>.

4. Кирилюк С. Перспектива сертифікації лісів України / С. Кирилюк, М. Попков, Л. Полякова // Лісовий і мисливський журнал. - 2001, №3. - С. 10-12.

5. Лавров В.В. Потенційні шляхи, етапи та реальні умови розвитку лісової сертифікації в Україні / В.В.Лавров, Г.В. Бондарук // Лісівництво і агролісомеліорація. - Харків: "С.А.М.". - 2004. - Вип. 105. - С. 32-38.

6. Дейнека А.М. Розвиток лісової сертифікації в Україні: стан, проблеми і перспективи / А.М. Дейнека // Науковий вісник НЛТУ України. - 2013. - Вип. 23.15.- С. 15-20.

7. Сертифікація лісів [Електронний ресурс] // Державне агентство лісових ресурсів України.- Режим доступу: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article:jsessionid=BOB1999B3600A9F67D9E075AE6F6CCD0.app1?art_id=138413&cat_id=36096

8. Ільницька-Гикавчук Г.Я. Сертифікація лісової продукції як інструмент сталого ведення лісового господарства/ Г.Я. Ільницька-Гикавчук, Т.І. Данько, О.П. Макар // Науковий вісник НЛТУ України. - 2013. - Вип. 23.15. - С. 20-23.

9. Скрипчук П.М. Екологічна сертифікація сфери природокористування в Україні: концептуальні положення, економічна доцільність, модель і механізм реалізації / П.М. Скрипчук // Економіка та держава.-10 (2010).- С. 81-85.